

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat --- 95-28
Nyomda --- 98-70

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DR. SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre --- 200 korona
Fél évre --- 100 korona
Negyed évre --- 50 korona

A hercegprimás ujévi beszéde a zsidósághoz.

Zsidó ujév, Rós-Hasono első napján Csernoch János hercegprimás bérmautján Szobra érkezett. E hó 13-án déli 12 és 1 óra között a szobi zsidó hitközség is öttagu küldöttséggel (Steiner Ármin dr., Fuchs Sándor, Oblatt Gyula, Farkas Antal, Rosenberg Sámuel) járult elébe. A küldöttség szószólója dr. Steiner Ármin volt. A fogadtatás szószerint a következőképp játszódott le:

A zsidó hitközség szónoka: Főmagasságu Bibornok Hercegprimás Ur, Kegyelmes Urunk! Szob és környéke zsidó vallásu hívői nevében örömmel és hódolattal jelentünk meg Eminenciád üdvözlésére.

A hercegprimás: Örömmel fogadom Önöket.

A zsidó hitközség szónoka: A jó Isten kegyelméből ma zsidó ujévünk első napját ünnepeljük. Adja a Mindenható, hogy szeretett hazánkat is, amely a multban minket egyforma jósággal fogadott védőszárnyai alá, a zsidó vallásunk szerinti évfordulón egy boldog és szerencsés jövő kezdete köszöntse.

A hercegprimás: Adja a jó Isten!

A zsidó hitközség szónoka: Tudva tudjuk, hogy hazánk boldogsága a mi békességünket, nyugalmunkat és egyforma megbecsülésünket is jelenti.

A hercegprimás: Ugy van, ez az igazság!

A zsidó hitközség szónoka: Szeretettel és ragaszkodással üdvözljük ez ujévi napon Eminenciádat és kérjük a jó Istent, hogy Eminenciádat, aki mindig csak a felebaráti szeretetet és jóságot hirdette...

A hercegprimás: Egész életemben ezt cselekedtem!

A zsidó hitközség szónoka: ... mint nemesszívü papot egészségben és örömben sokáig éltesse. Megragadjuk az alkalmat, hogy Eminenciádnak köszö-

netet mondjunk azért is, hogy községünkben a plébános urban olyan Isten szolgáját tisztelhetjük, akinek mindnyájunkra kiterjedő a szeretete.

A hercegprimás: Meg is követelem ezt minden papomtól!

A zsidó hitközség szónoka: És ez is erőt ad abban a hitünkben, hogy szegény, romokban heverő hazánk felépítésében a mi zsidó munkánk is megbecsülésre méltó. Isten éltesse Eminenciádat!

A hercegprimás: Igen tisztelt uraim! Köszönöm szíves üdvözlésüket. Kérem, vegyék Önök és az egész zsidóság tudomásul, hogy bármily nehéz helyzetben, az én és a katolikus papság védelmére mindig számíthatnak. (Szívére téve kezét): Uraim! Mindig és minden alkalommal hangoztattam a felekezeti béke szükségét. Higyjék el, hogy ellensége vagyok a mai gyűlölködő irányzatnak. Nekem csak egy kérés van Önökhöz, amit megmondtam már Székelynek és Hevesinek is: *legyenek jó zsidók!* Éljenek Mózes törvényei szerint! Nem akarjuk mi, hogy a zsidók keresztyénné legyenek. Azt kérem, *neveljék a gyermekeket úgy, hogy vallásosak legyenek és aki zsidó, az legyen zsidó és ne szégyelje, hogy zsidó. Mert ha vallásos szellemben nevelődnek a gyermekek, úgy nem fognak olyanok akadni, akik — mint a multban is — a zsidóságra szégyent hoztak, ámbár ilyenek más felekezetek vallástalanjai közt is akadtak. Most pedig engedjék, hogy Önöknek, hitközségük minden tagjának és az egész zsidóságnak boldog ujesztendőt kívánjak!*

A zsidó hitközség szónoka: Hálás szívvel mondok köszönetet Eminenciádnak kijelentéseiért, amelyekkel megaranyozta ujévünket.

A hercegprimás: Isten éltesse Önöket! Még egyszer: *boldog uj esztendőt!*

x x x x x x x x x x x x x x
x x x x x x x x x x x x x x

meg egy százalékot sem, a jövőre vonatkozólag ez jobb lenne a zsidók részére. Érthetetlen és sértő intézkedés az is, hogy a már többéves zsidó egyetemi hallgatókat is ki akarják zárni az egyetemről. Szerintem az is helyesebb volna, ha nem az egyetem határozná meg, hogy kiket vesz fel hallgatónak és kiket nem.

Liebermann Leó dr.,
egyetemi nyilv. rendes tanár,
a közegészségtani intézet igazgatója:

— A numerus claususról már régebben kifejtettem nézetemet. A Bajtársi Szövetség ülésén mintegy másfél évvel ezelőtt tartott beszédemben rámutattam arra, hogy az egyetemen a gyakorlati szakokra ne bocsássonak be több hallgatót, mint amennyi befér. Aminthogy a színházakban és a vasuton is csak annyi jegyet adnak ki, ahány hely van, ugyanugy kellene cselekedni az egyetemen is. *Nagyon természetes, hogy én minden felekezeti szemponttól független numerus clausust gondoltam és kívánok most is.*

Moravcsik Ernő Emil dr.,
egyetemi nyilv. rendes tanár,
az ideg- és elmeorvosi klinikai igazgatója:

— A numerus clausus ügyében nem akarok nyilatkozni. És pedig azért nem, mert az én állásfoglalásom ellenkezik az egyetemi tanárok testületének hivatalos állásfoglalásával. Egyéni véleményemet nem akarom szembehelyezni a többség vélekedésével.

Marczali Henrik
egyetemi tanár:

— A numerus clausust nem tartom nemzeti kultúránk érdekében valónak. Azért nem, mert minden átalakulásunk és jövőnk magasabb műveltségünk-től, vagy annak hiányától függ, mikor a legilletékesebb helyen kimondották, hogy a legokosabbak, legképzettebbek és legönzettelenebbek foglalják el az őket megillető helyeket, — nemzeti veszteségnek ítélem, ha ily módon annyi igazi tehetségnek és jellemnek érvényesülését megátolják.

Sándor Pál.

«... Hiszen a kereskedelem a legszebb hivatások egyike, amelyet el lehet képzelni...» A 60 esztendő Sándor Pál úgy kiáltotta ezt a nemzetgyűlés pad-sorai felé, mint az ifjui hevület legrajongóbb vallomását. Carlyle azt mondja, hogy minden kornak a legigazabb képét az mutatja, él-e benne tisztelet és mi a tiszteletnek a tárgya: a legnagyobb ember az, aki a hivatását tudja imádni. A deres fejű, fiatal Sándor Pált, akit a világot átfogó eszményi kereskedelem szolgálatába hajtottak a tradíciói és nevelése, most arra ítélte a végzet, hogy egy örvénylő hangulatu parlament kellős közepén hivatott védője legyen a sokat támadott zsidóságnak. Ő, a kereskedő, védelmezi a zsidóságot ma, amikor a zsidók elleni ellenszenvet azzal okolják, hogy kereskedők, a kereskedelem megrendszabályozását azzal, hogy zsidó. A zsidót elnevezik üzérnek, kalmárnak, spekulánsnak, a kereskedelmet körülbástyázzák drákói rendszabályokkal, kedvezményezett szövetkezetekkel, a Gaál Gasztonokat pedig, akik komoly és intő szóval védelmezik az ország kritikus pénzügyi helyzetét: a zsidóbarátság gyanújával dobálják meg. Sándor Pálnak, aki a kereskedő és zsidó kettős minőségében egymaga áll szemben a mai kereskedelem-ellenes hangulat sűrű frontjával, két kézzel és száz fegyverrel, száz irányban kell hadakoznia. Megindul-

tan nézzük már hónapok óta ennek a bátor és férfias jellemnek ezt a százkaru birkózását. Csodáltuk őt, mikor az indemnitási vitánál kemény, acélos szavakkal védte meg a zsidóságot az akkor még hangos és tulzásokkal telt vádak ellen. Tapsoltunk neki, mikor talpraesetten vágta oda Fanglernek Friedrich filozofizmustól áradozó cikkét. A komikum gyilkos fegyvere villant meg ekkor kezében. A legutolsó beszédét már mély meghatottsággal hallgattuk. Ezuttal a lelke legmélyéről beszélt. A pályája zenitjén álló Sándor Pál hitvallást tett a hivatása mellett. A zsidó Sándor Pál a kereskedelem magasztosságát hirdette a törvényhozás házában. A harcos politikus tanítóvá magasztosult. A zsidó, akit kiszorítanak minden más pályáról, akit mesterségesen a kereskedelmi foglalkozásokra terelnek, akit kereskedői hivatásában ezer akadállyal megbénítanak, akit ebben a ráutalt hivatásban ezerszer megbélyegeznek: a zsidó kereskedő odaáll az ország színe elé, hogy megmagyarázza ennek az országnak a mesterségét, a kereskedelem nagyszerűségét, szépségét, világot átfogó hivatását. Ahogy beszélt, szavai nyomán feltámadt a londoni city lélegzetfójtó nagyszerűsége, az amerikai áruházak idegfejlesztő teremtő élete, a vasuti hálózatok, az oceánjáró gőzösök éltető mozgalmassága. Mindaz, ami Amerika felfedezése, a gőzgép és villamosság feltalálása óta az emberiség gazdagságát, a nemzetek nagyságát, a kultúra fejlődését megteremtette. Mintha a zsidóság Sándor Pál útján számot adott volna a világnak arról, hogy mit tett, milyen súlyos és nehéz felelősséggel járó feladatok azok, amelyek elé állították és milyen nagyszerű, eszményi célok azok, amelyeknek megvalósítása az ő kezében van letéve.

Drámai erővel bontakozott ki Sándor Pál néhány egyszerű mondatában az a hatalmas alkotás is, mely a kiegyezéstől a világháborúig Magyarországot hatalmas és gazdag állammá tette. «Budapesten akkor a budai parkok szemétdombok voltak. Budapest akkor csak jóformán kis mezőváros volt, és nem ez a kaptális, amelyről most szólhatunk. Budapest majdnem kövezetlen volt, ott pedig, ahol volt kövezet, rossz kövezet volt. Budapest piszkos város volt 1867-ben. Hány iskola volt 1867-ben, hány templomot építettek 1867 óta? A Dunán 1867-ben még lovak húzták a hajókat, még 1500 métermázsás burcsellák voltak. Teljes dunai flottillánk volt, miénk volt hajóink révén a dunai hajózás monopóliuma. Mi csináltuk meg a dunai forgalmat.» Mint két történelmi korszak elválasztó mesgyéjén, úgy áll Sándor Pál ezzel a beszédével a nemzetgyűlés színe előtt. A magyar zsidó kereskedő, aki segít megteremteni egy virágzó Magyarországot és akit ki akarnak rekeszteni a továbbépítés munkájából. Egyik kezével büszkén mutat egy félszázad nagyszerű eredményére, a másik kezét kérőn és intőn emeli fel. Sándor Pál ebben a gesztusában históriaivá nőtt. És ő, aki szavakkal és érvekkel szokta megvédeni a zsidóságot, ezuttal, amikor testét és lelkét odavitte az ország színe elé, talán leghősiesebb képviselője volt a válaszuton álló magyar zsidóságnak.

Uj zsidó segélyalap.

Hevesi Simon dr. főrabbi nagyszerű ujévi beszédében felhívta a zsidóságot, hogy adakozzék a vagonlakók nyomorának enyhítésére és teremtsen új alapot, amelyből támogatni lehessen a zsidó írókat, hírlapírókat és szellemi munkásokat. Már a felhívás utáni első napon szép összegek folytak be az új alapra, amelynek élén Hevesi Simon főrabbi mellett Székely Ferenc hitközségi elnök áll. A nemes célra az Egyenlőség is elfogad adományokat.

Déri Ferenc.

Irta : Fábrián Béla.

Nem voltak ősei: hősi leventék, hölgyeik szivéért vitézi tornán nem dobtak kopját-kelevézt, fekete lovaggal, leeresztve a sisakja ellenzője, nem mérték össze kardjaikat. Magas északi váraknak ormán, honnan portyázásra indultak fűrge lovasok, őseinek zászlaját nem lengette a szél. Nem volt kordován csizmájuk, taréjos sarkantyú a cipellőjükön, a damaszkuszi penge hajlékony acélját nem viselték az oldalukon.

Munkásemberek voltak, dolgozók, kik csak messziről hallották az uri tivornyát és ha nótázva este házuk mellett elrobogtak a deli csopatok, fekete szemük mélye melegével nézték a gyereket. Dolgoztak, mint ez országban mindig a milliók, kiknek multját nem termékenyíti meg a történelem s regényt se ír róla a romantikus.

Azokból a családokból származik, melyeknek nincs történelme, családi levéltára és uri kastélya, hol pajzsok, fegyverek, veretes szablyák, ormótlan buzogányok tisztelik az ősök emlékét. Szobájában, ha ül, aranyos rá mákból nem néz le rája a multak hagyománya, asztalánál, ha baráti szóra látja magánál a vendégeit, kardjával tisztelgő, jó nemes vitéz nem ékeskedik az étszerén.

Nincs semmije, csak a becsülete, a maga multja, a munkás élete. Érette nem szóltak a rámás ősök és a lovagi termék, családi összeköttetés és baráti jobb.

A mult század talajából sarjadzott, melynek ifjai az évszázad szabadságromantikájával táplálkoztak, a Rákóczi-mars és a Kossuth-nóta dallamára ütemesen verték a taktust és ragyogó szemmel emlékeztek a hegyesre köszörült kaszákról, melyekkel a legények a ceglédi piacról Kossuth után mentek, hogy megszüntessék a jobbagyságot és eltöröljék a botot.

Abban a korban született, melyben a korhadó családfajú Európa egy új, ereket ifjító, világfelfogást, meggondolásokat átértékelő szerelmével élte napsugárt jelentő mézesheteit: a politikai és a gazdasági liberalizmussal. Mikor nem jelszó, de életbe átvitt meleg valóság lett a köz és társadalom érdekében szolgálók oly megválogatása, mely a közéleti alkalmatosságot faj, vallás, nemzetiség és osztályokhoz való tartozástól függővé nem tette. És indultak bár jobb irammal a családi multtal rendelkezők, az uralkodó vallásokhoz tartozók: a tehetségek elől nem volt elzárva a munka, az acélos kezek, a finoman fonott agy, a szemekben jelentkező energia keresett áruk voltak s az ezeknek birtokában leledzőknek csak az erőiket kellett mutatni s a pályák előttük nyitva állottak.

A háboru és a forradalmak hozta gazdasági és politikai reakció elviszi Dérit, a liberális mult időknek városházi katonáját. Övék legyen a vár, ki onnan az utolsó régi katonával! ki ha ott jár a folyosókon, olyan, mint egy multból visszajáró, emlékeztető silbak: semmi sem tart örökké.

Talán egyedül vagyok a véleményemmel: nem sajnálom, hogy elküldték, nem fáj. Tudom, hogy

nagy tehetség, világhírű közigazgatási szakember, acélos energia, egyellen álma a város, melyért él, tudom, hogy hullani fognak a könnyei és ráborul az íróasztalára, mikor itt a pillanat, hogy bucsuzni kell. Elmenni és otthagyni egy negyedszázad eredményes munkáját, a teret, hol nagyot alkotott, hol jövője perspektíváit összehajlani látta egy szeméi láttára óriásira növekedett város boldog reményeivel.

Mégse fáj, hogy elmegy. Az, ki gyönyörűséges időkben, napsütések aranyain, nagyraépített egy házat, képekkel diszítette, finomra mivelte a berendezését, elkövetkezhetnek a rossz idők, jöhet a vihar, mely leszedi a háztetőt, ellen, mely összetöri a butorokat, leszedi a régi képeket, hogy helyükre ujakat aggasson: minden jöhet, de az építő nem átkozhatja meg enkezét azzal, hogy részt kér a rombolás munkájából.

Déri elmegy a szorgos munkából az idegölő nyugalomba, melynek idején adjon erőt neki a saját nagyságának öntudata és a jövőben való bizakodása:

Lesz még épületfa, erős, jó kövek, fog még ő építeni.

Vályi Manó arany vitézségi érme.

— Lingauer Albinnak ajánljuk. —

Vályi Manó szombathelyi fakereskedő, a 37. (nagyváradi) közös gyalogezred tartalékos hadnagya, 1914 november 28-án, Konjaticénél (Szerbia) egy kiválóan sikeres ellentámadást vezetett a saját elhatározásából a szerb állások ellen. A roham alkalmával súlyosan megsebesült: gégelövést kapott. Vitéz és eredményes vállalkozása alkalmából Vályi Manó hadapródjelöltet soron kívül zászlóssá léptették elő és az 1915 január 21-diki Rendeleti Közlöny szavai szerint:

az ellenség előtt tanúsított kiválóan hősiesség magatartásáért és kiváló teljesítményeért az arany vitézségi érmmel tüntették ki.

Vályi 1917 májusában egy sikeresen végrehajtott támadás után, amelyről a hivatalos jelentés is dicsőre emlékezett meg, mint századparancsnok, néhány emberével olasz fogságba esett, ahonnan — rokkantként — 1919 márciusában került haza.

Vályi első kiváló teljesítményéről és kitüntetéséről egy szombathelyi lap 1915 január 26-i számában a következő cikk jelent meg:

Egy szombathelyi fiu kitüntetése.

Néhány héttel ezelőtt megemlékeztünk lapunkban a déli harctérről sebesülten hazaérkezett Vályi Manóról, a szombathelyi aranyifjuság egyik szimpátiikus tagjáról, a 37-ik közös gyalogezred zászlósról, kinek egyik, a harctérről írt érdekes levelét is leközöltük. Vályi több mint 4 hónapig küzdött a szerbek ellen és hősiességével sok dicsőséget szerzett szülővárosának, Szombathelynek. A háboru kitörésekor mint hadapródjelölt vonult be és október elején már kadéttá, november végén pedig zászlóssá léptették elő.

A „Rendeleti Közlöny“ 10-ik számában örömmel olvassuk, hogy a vitéz zászlós a déli hadszíntéren operáló legfelsőbb parancsnokság előterjesztésére az ellenség előtt tanúsított kiválóan hősiesség magatar-

tásáért és kiváló teljesítményeinek elismerésül az arany vitézségi éremmel lett kitüntetve.

A legmagasabb kitüntetés birtokosát, ki jelenleg a szombathelyi 4-es számú tartalékkórházban fekszik, tudósítónk tegnap felkereste, hogy nála érdeklődjék az általa véghezvitt haditény iránt, mely őt erre a ritka kitüntetésre méltóvá tette. Vályi szerényen mosolyogva adta elő, hogy a Kolubara völgyében fekvő Konatice községben egy főhadnaggyal ketten vezettek egy egész zászlóaljot az óriási túlerőben levő támadó szerbek ellen, kiket visszaszorítottak, hadállásukat elfoglalták, 3 gépfegyvert és 500 foglyot ejtettek. Vályi éppen az elfoglalt fedezékeket vizsgálta és embereit igyekezett rendezni, mikor egy srappellgolyó arcába furódott. A golyót csak a mult héten operálták ki Vályi gégeje mellől az Emberbaráti kórházban.

Eüsze örömmel gratulálunk vitéz földinknek ehhez a kitüntetéshez, mely tisztjelöltek részére a legnagyobb. Kivánjuk, hogy gyógyulása után a harc-térre visszatérve, továbbra is csak dicsőséget szerezzen magának és szülővárosának. A hős zászlós Weiner Jakab szombathelyi magánzó fia.

A lap, amelyben ez a cikk megjelent, a Vasvármegye. A Vasvármegyét Lingauer Albin szerkeszti és szerkesztette.

Minket már bántott . . .

Minket már bántott bamba gög,
Guny tövise már tépett.
A fájdalom szívünkbe nőtt
És az örök könny éget.

A vádak szeges ostora
Sebesre marta testünk
S ha jött zord századok sora,
Kétségbe mégsem estünk.

A gettó és a sárga folt
Porig alázott minket.
És hordtuk büszkén, szótalan
Mi mártir sebeinket.

Mert mindig tudtuk: Isten él
És éjen a nap áthat.
Kezünkbe' mindig fáklya volt,
És szívünkben bocsánat.

Andor Gyula.

Reich Koppel főrabbi jubileuma.

A budapesti orthodox hitközség nagynevű ősz főrabbi, Reich Koppel királyi tanácsos, kinek tudása, jámborsága és emberszeretete közmondásos, rós-hasono előestéjén ünnepelte budapesti működésének 30 éves évfordulóját. Az ősz mester, ki ma 83 éves, de változatlan szellemi frissességben vezeti hiveit, 60 éve, hogy rabbi-hivatást tölt be. 1890-ben foglalta el budapesti állását. Óbudai Freudiger Ábrahám hitközségi elnök vezetésével a képviselőtestület tagjai újév előestéjén tisztelegtek az ősz mesternél, kinek művészi ezüst kazettában nagyobb összegű ajándékot nyújtottak át. A főpap könnyezve köszönte meg a szeretetet és válaszában így felelt: „az én legnagyobb örömem az, hogy minden hívem örömeiben, bánatában szívvel résztvehettem és lelkemhez kapcsolhattam őket működésem alatt.”

NUMERUS CLAUSUS.

Pető Sándor beszédéből.

Pető Sándor: T. Nemzetgyűlés! Egyetlenegy zsidó ember sem vonja tagadásba, hogy 1918 ősze óta, vagy mondjuk előbb is, a destruktív irányzat, a tulzó, szélső irányzat hívei között zsidó is volt.

Meskó Zoltán: Aránytalanul sok.

Pető Sándor: *En nem voltam közöttük és sok százezer zsidó nem volt ezek között.* Sok százezer zsidó ebben az országban mindenkor becsületesen teljesítette polgári kötelességét és amikor a zsidók hibáit méltóztatnak itt generalizálni és amikor egyes bűnös rétegek által elkövetett hibákat és mulasztásokat méltóztatnak mindig úgy beállítani, hogy ennek alapján azután olyan generális rendelkezéseket, törvényeket és szabályokat hozzanak, amelyek minden zsidónak, tehát a becsületes, magyar polgári életet élő zsidóknak is ártalmára és hátrányára lesznek és vannak, akkor végtelen igazságtalanságot követnek el. Soha egyetlen jó szóval nem látjuk annak elismerését, hogy 1867 óta, amikor a jogegyenlőséget megteremtették ebben az országban, az ipari és kereskedelmi fellendülésnek, a kulturának, a tudománynak és a magyar nyelv terjedésének igenis...

Dinich Vidor: A héber kulturának! (Nagy Zaj.)

Pető Sándor: Az egész irodalom, az egész tudomány terén mindenkor minden objektív ember talál az elmúlt évtizedekben olyan férfiakat, akik a magyar nyelvnek dicsőségére váltak.

Budaváry László: Azok nem zsidók voltak!

Gunda Jenő: Kiss József!

Pető Sándor: Kiss József mindenestre az érdemes magyar költők közé sorozható.

Gunda Jenő: Kiss József a zsidóknak lehet költője, de nem a magyarságnak.

Gaal Gaszton: Kiss József a magyarságnak is jelent valamit.

Kerekes Mihály: Többet, mint Gunda képviselő ur.

Pető Sándor: Megállapítom tehát, hogy igazságtalan ítéletet mondanak azok, akiktől e téren jót hallani nem lehet, mert ha van az országnak érdeke abban, hogy itt az ipar és kereskedelem fejlődjék, és ha fejlődött valamiképpen a magyar ipar és kereskedelem, mondhatom, hogy ebben is tulnyomó részben a szorgalmas és becsületes zsidó iparosoknak és kereskedőknek van érdemök.

Erekly Károly: Az egész magyar ipart nem zsidók kreálták. (Zaj.)

Pető Sándor: T. Nemzetgyűlés! Mindezeket csak azért kívántam előterjeszteni, hogy ne méltóztassanak bármely kérdésnél ezt annyira előtérbe tolni és ne méltóztassanak azt sem hinni, hogy ennek mélységes következményei és eredményei lehetnek. Sem Magyarországot, sem Európát, de mondhatnám az egész világot nem a zsidók tették tönkre és nem a zsidókérdés megoldása fogja ezt a világot meggyógyítani. Ezt az európai világot és a mi szegény hazánkat is a világháboru tette tönkre.

Felkiáltások balról: Talán azt is a zsidók csinálták?

Gunda Jenő: Micsoda hivatatlan prókátor!

Sándor Pál (Gunda Jenőhöz): Támogasson inkább ön minket!

Pető Sándor: Ezt a szerencsétlen és Magyarországon tulajdonképpen senki által nem kívánt világháborut és a logikailag mintegy azt követő forradalmi eseményeket... (Zaj.) a világháboru rombolása után sehol sincs még ma sem teljes rend, sajnos, Magyarországon sem... A világháboru szomorú eseményei, különösen Magyarországra nézve végzetes és szomorú eseményei az okai a mi bajainknak s ne tessék hinni, hogy az emberek sokáig fogják szívesen hallgatni és hogy mélységes meggyőződéseket tudnak felkeltetni avval, ha el akarják hitetni, hogy nem ilyen világháború nagy események voltak az okai, hanem ilyen apró dolgok, egy-egy apró ember bűne, aki — mondjuk — a katedrán hibás tanokat hirdetett,

Jomkipur napján adakozzatok a zsidó egyetemre!

vagy olyan beszámíthatatlan gonosz emberek büne, akik felhasználták a háboru szerencsétlenségei által okozott forradalmi hangulatot és tévutra vitték az embereket. (Zaj a baloldalon.) Nem, tessék megnyugodni. A javítás és az építkezés munkájához elsősorban a helyzet valóságos mélységeinek felismerése szükséges. (Zaj és felkiáltások a baloldalon: Ugy van! Felismertük!) És ha felismertük, hogy a világháboru katasztrófája tette tönkre nemzetünket, akkor azokon az utakon kell keresnünk az orvoslás és az építkezés módjait, nem pedig hamis utakon, mert különben igazi produktív munkát nem végezhetünk, legfeljebb csak egymás ellen izgalhatjuk az osztályokat és a felekezeteket. (Nagy zaj a baloldalon. Élénk felkiáltások: Faj!)

Meskó Zoltán: A vallását senkinek sem bántjuk!

Pető Sándor: Mielőtt áttérnék az előttünk fekvő javaslat részleteinek megvitatására, engedjék meg kijelentem, — és nemcsak a magam nevében természetesen, mert ebben, azt hiszem, velem érez sok százezer zsidó polgára ennek az országnak — engedjék meg, hogy arra kérjem önöket, hogy keressék az utat és módot a békés megegyezéshez, nemcsak a dolgozni akaró zsidó polgárok érdekében, hanem az ország érdekében is.

Kovács József: Miért nem keresik önök? Nem mi vétkeztünk!

Pető Sándor: Én nem vétkeztem, én velem együtt sok százezer zsidó sem vétkezett. (Nagy zaj és élénk ellentmondások a baloldalon.) Keressük már egyszer ebben az országban a békés munka megkezdésének útját. Ne legyen itt állandó téma a zsidókérdés... (Nagy zaj a baloldalon.)

Taszler Béla: Amíg meg nem oldják, mindig az lesz!

Pető Sándor:...és ne akarjanak rendeletekkel, szabályokkal és törvényekkel mindig arra törekedni, hogy a zsidó becsületes munkáját, a magyar zsidó becsületes ambícióját és törekvését mesterségesen elnyomják. (Zaj a baloldalon.)

Pető Sándor: A numerus clausus elvére alapított törvényjavaslatot *nem fogadom el*. Nem fogadom el azért, mert én sem a tudományra, sem a tanításra, sem a tanulás lehetőségére ettől jót nem várok. Nincs az az objektív, a vesékbe látó bizottság, nincs az az emberi koponya, amely fel tudná kétségtelen bizonyossággal ismerni egy ifjunál azt, hogy a tehetsége, akarata, ambíciója szerint milyen pályára van szánva és milyen pálya az, amelyen önmagának, embertársainak és a hazának legtöbb szolgálatot tehet. Nincs az a hatóság, amelyre az ilyen kiválogatás rábizható volna, de ha lehetséges is ez a falanszter-rendszer, mint mindenféle foglalkozásban, nem következhetik be a tanítás, a tudomány, az ismeretek megszerzése terén. Herodesi munkát végzünk, amidőn oly sok ifjunak tesszük lehetetlenné, hogy tanulmányait folytathassa. Az élet ugyanis megoldja a numerus clausus-t. Az az ember, az a család, amely tudja, hogy valamely pálya nem nyújt tisztességes megélhetést, az az ember, aki tudja, hogy becsületes munkával is milyen nehéz ma a lateiner embernek megélni, nem fog tolnakodni a lateiner pályára. Az élet maga szabja meg a numerus clausus-t és adja meg a zsidóságnak az irányt. Ennek azután a miniszter ur mesterséges eszközei felett az az előnye van, hogy kétségtelen nagy tehetségek, törekvő elemek, akik esetleg ennek az országnak, vagy a tudománynak és az emberiségnek nagy előnyére volnának, vagy nagy hasznot tudnának hozni, nem lesznek kizárva az iskola kapuiból, hanem minden törekvő elme és minden tudnivaló gyermek és férfi előtt megnyílnak az iskolák kapui. Mert az iskolák kapuinak bezárása szerény nézetem szerint a legkegyetlenebb büntetés, ami embert érhet, az emberek lelkiét teheti beteggé és amiként ma itt jelszó és program, hogy minden vagyontalan, birtoktalan embernek egy új birtokreform hozzon valamit, amiből megélhet s amin dolgozhatik, úgy én nem képzelek el olyan emberi lelket, amely beteggé ne lenne, amelyet bénává és nyomorékká ne tennénk, ha kihirdetjük előtte azt az elvet, hogy nem dukál minden léleknek az oktatás, a nevelés, a tudás, hanem mesterséges törvényekkel sorozzuk az embereket és az egyiknek megadjuk a lehetőséget, hogy műveltségét, tudását fokozza és majdan az emberiség hasznára értékesítse, a másikat pedig ettől elzárjuk. *Uraim, ez nem kulturmunka s mert antikulturmunka, nem fogadom el a javaslatot.*

Mit szólna Krisztus?

A Debrecenben dr. Baltazár Dezső püspök főszerkesztésében, dr. Lencz Géza felelős szerkesztésében megjelenő *Lelkészegegyesület*, az Országos Református Lelkészegegyesület hivatalos közlönye augusztus 28-iki számában foglalkozik Budaváry Lászlónak a zsidókérdés megoldásáról a nemzetgyűlés elé terjesztett indítványával. Ismerteti Budaváry követeléseit, majd így ír:

„Az indítvány tárgyalásra tüzését a nemzetgyűlés nagy többsége megszavazta. Körülbelül 10-en szavaztak mindössze ellene, köztük gróf Apponyi Albert, gróf Andrássy Gyula, Giesswein Sándor, Pallavicini György örgróf, Bernolák Nándor stb. Kerestünk közöttük református papképviselői neveket, de sajnátunkra egyet sem találtunk. Talán terror alatt állanak? Talán nem merik meggyőződésüket nyilvánítani? Vagy talán helyeslik a zsidókérdés ilyen megoldását? Nem merül-e fel lelkükben a kérdés: Vajjon összeegyeztethető-e az ilyen megoldás a polgári jogegyenlőség elvével és a jogállamról alkotott fogatmainkkal?

Bonyodalmak a zsidó gimnázium körül.

Mint a napilapokból ismeretes, Polnay Jenő 300.000 koronát ajánlott fel a zsidó gimnázium félbenmaradt épületének befejezésére. Ezt követőleg a Dohány-utcai templomban még számos nagyobb adomány folyt be a zsidó gimnázium felépítésére. Újév második napján a Pester Lloyd azt a téves hirt közölte, hogy a gimnáziumot fel akarja építeni a Magyar Zsidók Országos Szövetsége nevű intézmény és erre a célra adták a hívők adományait. Székely Ferenc hitközségi elnök erre nyilatkozatot küldött a Pester Lloydhoz, amelyben kijelenti, hogy a zsidó gimnázium felett való rendelkezés joga egyedül a hitközséget illeti meg és abba semmiféle más intézménynek nincs beleszólási joga. *A gimnázium felépítése körül előreláthatólag még széleskörű viták indulnak meg*, ezért szükségesnek találjuk megemlíteni, hogy a zsidó gimnáziumot Lajta Béla kezdte építeni, de a hábaru alatt abbamaradtak a munkálatok. Az építkezési anyag megdrágulása és a munkabérek emelkedése folytán *tizenegy millió koronára volna szükség, hogy a munkát befejezzék*. Ennek az összegnek megszerzése igen nagy feladat. A pénzügyi akadályokon kívül az épület befejeztetése felől azért nem határoznak, mert egyrészt ideiglenes helyiségben, a Wesselényi-utcában már második éve működik a gimnázium, másrészt már a multban felhangzottak aggodalmak, hogy a keleti pályaudvaron túl fekvő Abonyi-utca *nagyon messze van, ahová számos szülő nem szívesen küldené el gyermekét*. Ezért felmerült az a terv, hogy ne fejezzék be a pompázatosnak tervezett építkezést, hanem a csonka épületet eladják és a város közepén vásárolnak szerényebb, de a célnak megfelelő házat. A hitközség egyelőre átveszi a zsidó gimnázium céljaira adományozott összegeket és azután határoz. Bizonyos, hogy a képviselőtestület többsége is szívesen látná, ha a gimnázium a város közepén, ha nem is márványfalakkal, hanem a mai viszonyoknak megfelelő szerény köntösben, felépülhetne.

— Miért nincsenek új magyar drámák? A Központi Sajtóvállalat egyik lapja felveti a kérdést, hogy miért nem szerepelnek új magyar drámák a magyar színházak műsorán és kikéri ebben az ügyben az összes pesti színi igazgatók véleményét. A színi igazgatók nem tudnak vagy nem akarnak a kérdésre felelni, pedig a válasz igen egyszerű. Nincsenek új magyar drámák, mert a magyar színdarabokat már hosszabb idő óta: Molnár Ferenc, Biró Lajos, Bródy Sándor, Heltai Jenő, Lengyel Menyhért, Földes Imre nevű zsidók írják, akik a magyar kultúra történetében példátlan nevezetességű utolsó esztendő folyamán, — Isten tudja miért? — nem igen éreztek kedvet az alkotásra. Megállapítható az is, hogy az irodalmi numerus clausus ellenére sem igen özönlik el a „megbízható” tehetségű új magyar írók a színpadot, ami nyilván annak a jele, hogy az új magyar drámaíró-nemzedék is, alighanem, a Molnár Ferenc, Bródy Sándor fajtájából özönlott volna elő. Laptársunk kesereg azon, hogy a magyar színdarabok termelése pang, holott a kesergésre semmi oka sincs addig, amíg hónapról-hónapra új remekművekkel ajándékozza meg a magyar irodalmat a két legnagyobb magyar író: Pekár Gyula és Herczeg Ferenc.

Az idej újév.

Az 5681-ik év első napjai a magyar zsidóság történelmének e történelmi újéve, olyan ájtatos hívőket talált, mint még soha. A pesti hitközség 45 templomának jegyeiért vetélkedtek az emberek és magánházakban is csoportosan imádkoztak. Az V-ik kerületben a Csáky-utcában egy ház udvarán ponyvasátort állítottak föl és ebben a rögtönzött templomban rendeztek istentiszteletet.

A főváros összes templomaiban hatalmas összegek gyűltek össze jótékony célra, de közelről sem annyi, amennyiről a korán elerjesztett hírek szólanak. A Dohány-utcai templomban a két nap alatt ötszázezer koronát adakoztak, hasonló összeg gyűlt be a többi templomban. A zsidó gimnázium céljaira százezer koronát adtak a háromezrezer koronás nagy adományon kívül. Közel ötszáz ezer korona gyűlt össze a Hevesi Simon-féle új segítő-alap céljaira.

A Rombach-utcai templomban közel harmincezer koronát adtak kolonizációs célokra. A zsidó egyetem céljaira az összes fővárosi zsidó templomokban nagyobb arányú följánlások történtek.

Nagyhatású beszédekkel mondtak a Dohány-utcai templomban a két napon Hevesi Simon és Fischer Gyula, a Rombach-utcai templomban Adler Illés és Feldmann Mózes, Budán Kiss Arnold és Edelstein Bertalan, a körzeti templomokban is voltak ünnepi szónoklatok mindenütt. Az V. kerületi Csáky-utcai templomban dr. Weisz Sámuel nagyhatású beszéde után ötszáz ezer koronát adtak a felépítendő új lipótvárosi templom céljaira.

A Dohány-utcai templomban dr. Kaufmann Simon baritonista és Klein Imre tenorista nagy hatással énekeltek szólószámokat.

— Zsidó elemi iskola Óbudán. Az óbudai izr. hitközség szeptember 5-én nyitotta meg ujonnan létesített felekezeti elemi iskoláját. A Himnusz eléneklése után dr. Schreiber Ignác főrabbi, iskolszéki elnök magasszárnyalású beszédben méltatta a zsidó felekezeti oktatás jelentőségét. Miután az énekkar még a Szózat-ot adta elő, Székely Salamon hitk. elnök meghatottan vette át a hitközség nevében az iskolát, élénk színekkel festvén a mai közviszonyokat, amelyek az iskola dolgában a legnagyobb erőfeszítésre készítik a hitközséget.

Jomkipur este.

A nap mint egy halott madár
Már nesztelen kering fenn,
Sok fáradt ember estre vár
Fehér halotti ingben.

Fény vonta be agg arcukat,
Nincs köztük egy se bűnös,
S szemük oly könnyesen tapad
A sűrke könnybetűhöz.

Könnyük tán holtakért pereg...
Ó, száj, mely félve vádol,
Ó, gyász, mely sir az ősz fejek
Egyhangú gesztusából.

Ó fénytelen sok béna szem,
Hogy áll ki mély gödörből!
Mig könnye hosszán, csendesen
A gyűrt lapokra gördül.

Turóczi József.

Izr. istentiszteletek. A pesti izr. hitközség templomaiban az istentiszteletek a következő időben tartatnak meg:

		Dohány-u. templom	Rombach-u. Aréna-ut 55. Páva-u. 39.
1920 szeptember 17-én péntek este	1/27 órákor	1/27 órákor	1/27 órákor
1920 „ 18-án szombat reggel	7 „	7 „	7 „
1920 „ 18-án szombat délelőtt	1/2 10 „	9 „	9 „
1920 „ 18-án szombat délután	5 „	5 „	5 „
1920 „ szombat este	1/2 8 „	1/2 8 „	1/2 8 „

„Sabbosz-suvó“ hetiszakasz: „Vajelech“. Haftara: „Suvó jisroel“.
A „szolichausz“ további napjain 1/2 7 órákor.
1920 szeptember 20-tól téli időszámítás.

1920 szeptember 21-én erev jomkipur este	3/4 6 órákor	3/4 6 órákor
1920 „ 22-én jomkipur reggel	1/2 8 „	6 „
1920 „ 24-én péntek este	1/2 6 „	1/2 6 „
1920 „ 25-én szombat reggel	7 „	7 „
1920 „ 25-én szombat délelőtt	1/2 10 „	9 „
1920 „ 25-én szombat délután	5 „	5 „
1920 „ 25-én szombat este	1/4 7 „	1/4 7 „

A pesti izr. hitközség rabbisága.

Haller miniszter

a következőket mondtotta munkatársunknak a zsidó egyetemről:

— A zsidó egyetemen a numerus claususról szóló törvényjavaslat letárgyalása után a nemzetgyűlésen kívánok záróbeszédemben foglalkozni. Magamnak természetesen teljesen megvan a véleményem.

— Egyet azonban mondhatok. Táviratok özöne érkezik hozzám különösen kisgazda szervezetek részéről, amelyben arra kérnek, hogy a Bernolák-féle indítványt fogadjam el és módosítsam ilyen formában a javaslatot. Ami, azt hiszem, meg is lesz.

A pesti izraelita hitközség előjárósága által egyedüli שַׁבָּתֵי-נַשְׁרֵי-nak elismert

szalámi és füstölt húss gyártmányok csak a Budapesti Szalámi és Hentesárugár-ban

Budapest, VII., Dob-utca 18. Telefon: József 34-10.
szerezhetők be. **Szállítás vidékre is.**

Kornfeld báró esete.

— x x x x x x x x x Kedves Szerkesztő Ur! Hogy a zsidók miért özönlötték el a bankhivatalnoki és más kereskedői pályákat, erre válaszul hadd mondjam el az öreg Kornfeld bárónak egy bonmotját.

Pallavicini gróf beszélget Kornfelddel annak dolgozószobájában. Beszéd közben megkérdi, hogy miért van az, hogy a vezérigazgató ur előszeretettel zsidó tisztviselőket alkalmaz, mikor oly sok jó megjelenésű uri fiut kaphat. A vezér finoman mosolyogva szól: „Ha kíváncsi, a választ az illetőktől rögtön meg is kaphatja.” Csenget. „Kérem Veégh Kálmánt, a devisaosztály főnökét.” Egy elegáns ur megjelenik. „Irasson ki nekem M. 200.000.— Hamburgba Bass és Herz cégre, de gyorsan.” Öt perc múlva a check ott van. Csenget. „Küldjék fel Kardos (Kohn) Ábrist, a devisaosztály praktkánsát.” Pár pillanat múlva megjelenik. „Irjon ki nekem M. 200.000.— Hamburgra a Bass és Herz cégre.” Mire Kardos (Kohn) nem távozik, hanem csodálkozó hangon megszólal: „Bocsánatot, vezérigazgató ur, tévedni tetszik, a Bass és Herz cég Frankfurt a/M.-ban van és Hamburgban nincs fiókja.” „Jól van, elmehet.” A vezér mosolyog és így szól: „Méltóságos uram, megkapta a kívánt választ?”

Két zsidó építész nemes ajánlata.

Két kiváló zsidó építész: Román Miklós és Román Ernő, kik szakmájukban ismert nevet szereztek maguknak és 16 díjat nyertek eddig, a következő megkapó levelet intézték hozzánk:

Nagyságos

Dr. Szabolcsi Lajos Főszerkesztő Urnak

Budapest.

Athatva attól a tudattól, hogy a mai viszonyok között minden hithű zsidónak tehetségéhez képest részt kell vennie a zsidóság ügyeiben, — föl akarjuk használni újévünk napját ahhoz, hogy mi is hozzájáruljunk a zsidóság kulturális megerősítéséhez. Azt hisszük, leghelyesebben akkor cselekszünk, ha anyagiak helyett díjtalanul felajánljuk építész szaktudásunkat bármely izraelita kulturális célra, úgy Budapesten, mint a vidéken, megjegyezvén, hogy az aszódai izraelita templomot mi terveztük.

Kérjük ezen ajánlatunkat alkalmas módon az érdekelteknek tudomására adni és vagyunk igen tisztelt Főszerkesztő Urnak nagyrabecsülésünk kifejezése mellett

kész hívei:

Román Miklós és Ernő
műépítészek.

Az első kerületi zsidóiskola.

A főváros zsidósága újabb iskolával lett gazdagabb. A jövő héten megnyílik a VIII. kerületi zsidóság elemi népiskolája a Szerdahelyi-utca 10-ik számú házban. A dr. Fischer Lajos elnöklete alatt álló VIII. kerületi imaegyesület templomát alakította át az iskola céljaira. A hitközség nevében dr. Munkácsi Bernát tanfelügyelő kieszközölte az iskola számára a nyilvánossági jogot. Az új zsidó elemi iskolának négy osztálya lesz és vegyesen látogathatják fiúk és leányok. Igazgatója az intézetnek Wachsbarger Mózes hitoktató lesz. Ajánljuk minden fővárosi kerület zsidóságának és minden vidéki hitközségnek, hogy nyissanak meg zsidó iskolákat.

— Uj Goethe-kézirat. Pieper Pál német irodalom-történetíró és kutató egy érdekes kéziratot talált, amelyről azt állítja, hogy Goethetől származik. Az állítólagos új Goethe-mű: éposz, a címe: József és a bibliai Józsefnek, Jákób fiának történetét dolgozta fel benne a nagy német író, akinek, mint tudjuk, nagyanyai részről zsidó vér is folyt ereiben. Pieper szerint Goethe ezt az époszt tizenhárom esztendőskorában írta.

Az Ébredő magyarokhoz.

(Keresztény költő verse az Egyenlőségnek.)

Csak ébredők? Tehát — még féltalomban. —
Nem ébrednétek mégis végre fel?
Szegény hazánknek nem még félig alvó,
De már egészen éber férfi kell. ●
Azt cimborának üdvözlí a sátán
S torz lelkével már bűnre született,
Ki a kereszt szent jelszavával — gyűlöl
S így meggyalázza a feszületet.

Duhaj modor s vad szónoklat — mi könnyű!
A jobb izlés elfordúl és kikel;
Barátot és nem ellent bölcs szerezni,
Itt most dolgozni és szeretni kell!
A szeretet és munka szövetkezzék,
Kitartás kell s kemény, komoly robot,
Mily becstelenség védtelen zsidóra
Emelni fegyvert és ólmos botot!

Hol a keresztény erkölcs és szelidség?
Mért legyen a zsidó itt pária?
Hisz megváltónk, a nagyszívű is az volt:
Zsidó volt Jézus s az volt Mária!
Csak azt tegyük, mi hasznos a hazára;
Ne forduljunk koldúlni sehova;
Ha dolgozunk, a szeretet tüzeiben
Megérti egymást Krisztus, Jehova.

Mert súlyedésbe hajtja roncs hajónkat
Vad indulatszélvész zord dühe.
Mit rébbe juttat higgadt ész uralma:
Az menthetetlen pusztúl nélküle.
Csak vissza, vissza! — Verje mellét bánva,
Ki e súlyos időkben vétkezett.
Jaj annak, aki nem használja jóra
Most azt az istenadta két kezét!

Óh Ébredők: hazánk csonkítva vérzik;
Itt minden kétes, csüggedt és beteg.
A végromlás harangja egyre kongat . . .
Ti Ébredők! Óh jaj: ébredjetek!

Fehér Gabriella.

Heine szobra.

Irta: Sebestyén Károly.

Életem és utjaim szerelmes társának.

Emlékszel még a kóborlásokra a halottak városáiban? Hogyan szerettük mi a messze Père Lachaise-t? Hogyan elmerengtünk Musset sirján és elgondolkodtunk a krematórium emeletes columbarium-ain? A Montmartre-ban úgy el tudtunk igazodni, mint a Louvre-ban: Zola monumentális emlékeitől egyenesen rátaláltunk az édesszavu daloshoz és letettük névjegyünket a mélabus mellszobor alá. Valljuk meg — most már nincs veszedelem benne — te bizony egy virágot is elloptál a sirról, amelyen paradicsomi bujaságban, szinte egymást rontva és emésztve burjánzott a mindenfajta virág. Heine lemosolygott a zarándok párira a szoborról és lemosolygott bizonyára abból a mennyei magasságból is, ahol örökké való része tanyázik. Megszabadulva testi nyügtől és anyagi gondtól, matrác-sirtől és irigy kritikusoktól, megtisztulva a gyarlóságok

és a bűnök salakjától, fenn lebegett szelleme az etherben, onnan küldötte és küldi alá mosolygó géniuszát, édes költészetét, acélozó, örökké forró elmésségét. Kinek árthat még sebző gunyja? Kit bánt hat még származása? Ki ütközik még meg a ghetón, amelyből ősei elindultak? Ott a temető végtelen nyugalmában és csendjében úgy tetszett nekünk, hogy Heine Henrik már csak szublimálva él: halhatatlan műveiben és az utókor halhatatlan emlékezetében és hálájában. És mintha e tudatban megenyhült volna a gyehennai tűz, amely egykor testét égette és megszelidültek volna azok a lelki gyötrelmek, amelyek a testieknél is jobban elkínözték... És a megbékélésnek, a megvigasztalódásnak, a nagy föloldásnak érzését olvastuk le ketten együtt a szobor arcáról...

Vajjon nem torzult-e el újra ez a szoborarc a minap, amikor szobortestvére Hamburgban megaláztatott? A Barkhof Heine-szobrát barbár fickók bemocskolták. Kinek szólt ez a merénylet? A németiség nagy költőjének? A „Deutschland, ein Wintermärchen“ halhatatlan szerzőjének? A német dal ihletett dalosának? Vagy talán „Französische Zustände“ epés, gunyolódó, szabadszáju kritikusanak? Egyiknek sem. A sár, amellyel a szobrot beszennyezték, a gyalázat, amellyel Heinét illették, a zsidónak szólt. G. F. Nicolai „A háboru biológiája“ című könyvében mulat rajta, hogy sok német a Loreley-dalt szeretni illetlennek, sőt hazafiatlanak tartja, pusztán azért, mert a dal költője Heine. Pedig ez a dal már milliók szívében lobbantotta lángra a hazaszeretet tüzét. Csakhogy ezt már elfelejtették. Vagy célirányosabbnak látják elfelejteni. Feledve minden érdemes, minden szép és nemes cselekedet, a lángoló himnuszok, amelyek milliókban rokon lángokat lobbantottak életre, a szárnyaló dalok, mik magasba emelték a német szellemet és kedélyt, csak egy nincs feledve: hogy Heine zsidó volt.

És ne gondoljuk, hogy Németországban ennek ugyanolyan jelentősége van, mint nálunk. Ott ezzel nem azt akarják mondani: zsidó, destruktív, defaitista, része volt hol a háboru földidézésében, hol a háboru elvesztésében; hol ő felel mind a kettőért. Ó nem. Németországban ma Kantot, Fichtét, Schellinget és Hegelt teszik felelőssé a német imperializmusért és a szociáldemokratákat a kudarcért. A zsidó csak azért van kipécézve, mert — zsidó. Mint ahogy Lessing véres iróniájában a „Bölcs Náthán“ pátriárkájának kategorikus ítélete szerint a zsidót mindenképp el kell égetni.

A zsidó Heinét is el kell égetni. S ha már rég széjjelporladt hamvai nincsenek kéznél, hogy nyugvóhelyükről föltépjék s a szelekbe széjjelszórják; ha már sirját nem lehet megaláztatni, hogy megalégüljön a teuton barbárság: legalább a szobrát mocskolják be. A piszkos zsidónak... Aki korán elhagyta ugyan felekezetét, megtagadta vallását is, de szívében, érzésben a fájához holtig hű maradt és meggyőző példáját szolgáltatva annak, mit lehet várni az aposztaták hűségétől, odaadásától, hitbeli buzgóságától. A Lyrai Intermezzo dalaiban mélabus szentimentalizmus zendül meg, epedő honvágy

Kelet tündöklő pompája, misztikus félhomálya, mélység gazdagsága után. De ez a nosztalgia nem a német romantikusok affektált sóvárgása színek, vonalak, művészi benyomások után, hanem a zsidó szív örök epekedése Kelet felé, ahol a lótuszfa virágzik, lángol, világít s néma magasba mered; és illatozik és sir és reszket szerelmében, szerelmi fájdalmában...

Hiába történt Heine kitérése, fiatalos becsvágyból minden áron érvényesülésre való törekvésből. Egész életén át hordozta a keresztet, nem azt a keresztet, amely új felekezetének látható szimbóluma, hanem azt a láthatatlan keresztet, amelyet az önvád, a szégyenkezés, lelkének áruba bocsátása rakott rá. Hányszor nem vezekelt érte! Hányszor megvallotta magának, hogy önnön értékét csonkította meg árulásával. Hányszor üzent megható és meghatótt sorokban szerelmi nyilatkozatot a tulsó partra, amelyet örökre elhagyott volt! A töredékben maradt „Der Rabbi von Bacharach“ első példányára meghitt barátjának. Moses Moser-nek írta a gyönyörű sorokat: „Brich aus in laudem Klagen!“ A hangos panasz könnyű, amelyet az üldözött nép nagyjai együtt hullatnak a virágokkal és a csillagokkal: „Sie fließen und ergießen sich all in den Jordan hinein.“ Mosernek írott levelében egy helyen nagy kárörömmel beszéli el, hogy szombatban elment a templomba és végighallgatta Salamon prédikációját a kitért zsidók ellen; a beszéd nagyon tetszett neki. Még utolsó verseiből is kihangzik az önvád ifjúkora meggondolatlan és végzetessé vált lépése miatt:

Oh du heiligen Jugendmutes!
Oh wie schnell bist du gebändigt!
Und du hast dich kühlern Blutes
Mit dem lieben Herrn verständigt.

Und du bist zu Kreuz gekrochen,
x x x x x x x x x
x x x x x x x x
x x x x x x x x

Oh das tut das viele Lesen
Jener Schlegel, Haller, Burke,
Gestern noch ein Held gewesen,
Ist man heute schon ein Schurke.

És a matrác-sir égető gyötrelmei közt, mikor epedve várta a megváltó halált, amely le fogja törölni arcáról a hideg verejtéket, szomorú képzetek jelennek meg elhomályosuló szeme előtt egy mindenünnen kitaszított hontalannak temetéséről:

Keine Messe wird man singen,
Keinen Kadosch wird man sagen,
Nichts gesagt und nichts gesungen
Wird an meinen Sterbetagen.

Igazad lett, boldogtalan költő.

(Itt a cenzura 18 sort törölt.)

HATSCHÉK és FARKAS
optikai, fényképezési és kinematografiai szaküzlet.
Főüzlet: Budapest, Károly király-ut 26.
Fotócikkek és gépek állandóan raktáron. Szemüvegek, csipetők és a többi optikai áruk.

עמודים 10-11 חסריים

tengő arányban zsidó származású emberek vettek részt. A tömegelőítéleteknek régi módszerét, mely az egyes zsidó bűnét mindig az egész zsidóság rovására írja, most határ és korlát nélkül lehetett kiterjeszteni. Amiért a bolsevista vezérlet ott fenn az országkormányzat pódiumán járta eszeveszett bachchanalia-táncát, feltalálták hozzá kísérő kórusnak a zsidóság faji szolidaritását. A bolsevizmus pokoli rajzása ugyan hamar elviharzott szemünk elől,

Itt a cenzura 3 sort törölt.

Az egész magyar zsidóságot úgy akarnák feltüntetni, mintha ennek a szolidaritásnak szálaival titkos összeesküvésbe volna foglalva a magyar társadalom közjava, a nemzeti lét biztonsága és törvényes rendje ellen.

De hiába vetik hamis tükrözéssel a bolsevizmus Meduza-képét a magyar zsidóságra, sehogy sem fedik egymást. És hiába várják, hogy a zsidóság a rettenetes látománytól kővé fog meredni,

Itt a cenzura 13 sort törölt.

Nem bocsátkozhatunk bele ezen a helyen a dolognak tüzetes megvilágításába, de az objektív vizsgálatnak nem nehéz az elmúlt évtizedek kóros társadalmi kialakulásában és a kenyérkereseti versengés elfajulásában megtalálni az okokat, amelyek az ugynevezett „intellektüelség” zsidó törmelékeit az utszéli izgatások porfelhőibe sodorták bele. Készségesen elismerjük, hogy a magyar zsidóság vezető köreinek is kötelességük az így előállott veszedelmet számon tartani és amennyiben rajtuk áll, erejét letompítani, keletkezése okait is rendszeres ellenhatás munkájával elenyésztetni. De annál inkább látunk rosszakaratot abban az antiszemita cégérezésben, amely a bolsevizmus bűneiért a magyar zsidóság egyetemét és közszellemét tenné felelőssé. Mi az a huszonhat népbiztos és negyven politikai megbízott, akiket éppen nem megbízható adatgyűjtés alapján a zsidóság számlájára írnak, azokhoz a nagy zsidó tömegekhez képest, amelyek a bolsevizmus minden átkát és nyomorát, hóhérokodásait, zsarolásait, jog- és vagyonfosztásait még nagyobb mértékben szenvedték, mint más társadalmi rétegek.

Itt a cenzura 10 sort törölt.

A zsidóság viszonya a bolsevizmushoz, úgy, ahogy a magyar történelmi példában szemlélhettük, nemhogy valamelyes tanúság volna a „faji szolidaritás” mellett, ellenkezőleg tökéletes és döntő ellenbizonyíték, közvetlen és végleges cáfolat hasonló föltevés ellenében. Ha a proletárdiktatura jellegzetes alakjait mindenáron zsidó eredetük és vélt faji kapcsolatuk oldaláról akarják nézni, úgy kirívó vonásukul csak teljes elszakadásuk tűnhetik szembe. Elszakadás nemcsak a vallásos hagyománytól és szervezettől, hanem bármi természetű zsidó közösségtől egészen, — dühös fellázadás a zsidóság óriási többségének már társadalmi berendezkedése és gazdasági tagozódása ellen is. Akik a zsidóság ortodox részéhez tartoznak, már a vallásos szempontjukból iszonyattal néztek rájuk, viszont az a része, amely a nemzeti kultúra és a nemzeti

gazdaság kereteiben keres elhelyezést és amely jobbadán a magyar zsidóság vagyoni erejét is képviseli, olyan vértfagyasztó rémülettel látta ennek a tüzet okádó hatalmi sárkánynak felülkerekedését, minővel még semmi hatalmi alakulatot az ezeréves Magyarországon.

Itt a cenzura 10 sort törölt.

Aki elfogulatlan szemmel tekint szét a körülötte nyüzsgő életben, nem fedezhet fel még a zsidók magánéletében és mindennapos üzleti viszonyaiban sem másminő szolidaritási hajlamot, mint amilyent a normális élet gyakorlati kényszerüségai általában ember és ember között teremtenek. Sőt véve az átlagos zsidó embernek közmondásos vitatkozási szenvedélyét, veleszületett versengési ösztönét, bátran kimondhatjuk, hogy a zsidókban kevesebb a szolidaritás érzéke és gyorsabban tör elő a differenciálódás irányzata, mint más felekezetű honfitársaikban. És ha a mai helyzetet nézzük, nem tűnik-e fel az antiszemitizmus legádázabb viadorainak is, hogy

a mi hazai zsidóságunkban mily fogyatékosan nyilvánul még meg az egységes védekezés, amely minden élő lényben a természet leg-
elemibb sugallata? Nem is szólva olyan gyáva és sunyi opportunistákról, kik a közömbösség legvas-
tagabb takarója alá bujnak, látjuk, akad most is ki-
mondottan zsidó felekezetű lap, zsidó érdekeket han-
goztató csoport, amely rendszeres, hevületes buzgó-
sággal kovácsolja az igazoló érvek szögeit a „zsidó-
kérdés” antiszemita beállításához. Mégis az a meg-
győződésünk, hogy az idők „megnehezült járása”

a magyar zsidóság kebelében is létre fogja hozni azt az egységes szövetet és vállvetett védekezést, amely a zsidó öntudatnak, csakugy mint a magyar hazafias önértetnek egyformán legfőbb erkölcsi követelése.

Cikkünk további részét a cenzura törölte

Grünwald.

(Háborús történet.)

1.

1918 március tizennegyedikén történt, este. A jászberényi honvédpótzászlóalj a harmincnyolcadik menet-
zászlóaljat készült utba indítani az ismeretlen arcú felé
s ebbe a menetzászlóaljba tiz önkéntest osztott a katonaszerencse. Az indulás napjának előestéjén a tiz önkéntesből egy mindössze öt tagú bizottság alakult, annak az eldöntésére, hogy a jászberényi kiskorcsmák, vendéglők és kávéházak közül melyik az, amelyikben a bucsu-mulatság a legméltóbb keretek között lenne lefolytatható.

A bizottság igen lelkiismeretesen fogta fel a feladatát. Végigjárta az összes, számításba jövő lokálokat, mindenütt letelepedett, mindenütt megivott egy pohár bort, elszívott egynéhány cigarettát, s megjátszott egy párti billiárdot. Éjfél felé aztán megállapodtak a Kaszá-

Bélyegválasztékot megbízható gyűjtőknek küld
PÁTKAI JENŐ bélyegáruháza Budapest, VII., Rákóczi-ut 14.
Bélyeggyűjtemények és régi levelezések vétele a legmagasabb árban. — Új árjegyzék 2 korona bélyeg beküldése ellenében.

ban. Itt utolérte őket a sors. Elfogyott a dohányuk. Késő éjszaka volt, az utánpótlás alig látszott lehetségesnek s már azon tanakodtak, hogy z x x x x x x x x x x x x x x — amikor nyílt a Kasza ajtaja s egy poros, sovány önkéntes őrzető lépett be rajta.

1918 tavaszán még minden katona testvér volt, s az idegen önkéntes, amikor megpillantotta az önkéntes kompániát, gondolkodás nélkül odament.

— Grünwald Jóska a nevem, a gazdasági iskolából jövök, Kassáról — mondotta.

— Kassán állítólag kitűnő cigaretták vannak forgalomban — kockáztatta meg a társaság egyik tagja, amire válaszképp kitárult Grünwald önkéntes széles cigarettatárcája és a helyzet meg volt mentve. Tovább iddögáltak s elmerengtek azon, hogy

Recece, nem vagyok én kapitány,
s e magas sarzsi hiányának szomóru következményén, azon, hogy

Recece, nincs énnékem paripám.
Vigasztalásul csak az a körülmény szolgálhatott, hogy *Tizenegyes honvéd vagyok én,* bár ez sem enyhítette azt a mélabus perspektívát, amelyet az a tény nyitott, hogy:

Gyalog masirozok én...
— Gyalog! de előbb még mulatunk egyet! Olyat, mintha huszárok lennénk, — vélte Garvay önkéntes.
— Csak egyet? Miért csak egyet? — kérdezte Grünwald Jóska.

— Azért, öcsém, mert holnap indul a menet.
— Ti is vele mentek?
— Nem látod, hogy fel vagyunk virágozva?
— És nagy muri lesz?
— De még milyen!
— Antul jobb. Mert én is ott leszek.
— Bajosan, pajtás. Nem jöhet el oda más, csak menetbéli. De az aztán ott lesz, valamennyi.
— Ha ugyan az öreg Markostól nem tagadja meg a kimaradási engedélyt a felesége.

— Ki az a Markos?
— Egy öreg néptanító. Ő az egyetlen közöttünk, aki nem évfolyambéli. Nem 99-es.
Grünwald Jóskának megcsillant a szeme.
— Fiuk, fogadást ajánlok! mondotta.
— Arra, hogy ott lesz-e Markos a murin?
— Nem. Hanem arra, hogy én ott leszek!
— Félkiló albán dohány, két liter forralt bor?
— Allom!

2.

— Ezredes urnak alázatosan jelentem: a kihallgatás áll!
— Köszönöm, jövök.

...
— Ezredes urnak Grünwald József e. é. ö. őrzető alázatosan jelenti, hogy a tiszti iskolából bevonult a pótzászlóaljhoz, egyben alázatosan kéri, hogy engedjék meg neki, hogy a menetzászlóaljjal még ma kimehessen az arcélre Markos Károly népfelkelő önkéntes helyett.

— Miért akar helyette elmenni?
— Mert én fiatal vagyok, ezredes ur, ő deresfejű, neki van felesége, nekem nincs.
— Hogy hívják?
— Grünwald József...
— Markos önkéntes!
— Jelen!
— Kije magának ez az izé, ez a Grünwald?
— Alázatosan jelentem: soha életemben nem láttam. Ma látom először. Nem is ismerem.

— Maga talán megkérte...?
— Ments Isten. Én tudom a kötelességemet, ezredes ur... Én... ámbár...
— Na?
— ...a feleségem... kisbabát várunk...
— Elég. Segédtsízt ur! Markos népfelkelő-önkéntes helyett...
— Grünwald József...
— Igen. Markos helyett a menettel Grünwald önkéntes indul. Grünwald önkéntes... A nevét nem fogom többé elfelejteni.

3.

Észre sem vették, amikor egy öreg, szakállas zsidó lépett az önkéntes-szobába:

— Grünwald József önkéntes urat keresem, kérem...
— Apám!
— Mi ez a sok virág, fiam?
— Menetben vagyunk, apám.
— Te?...
— Mindnyájunknak el kell menni...
— És haza sem jöhetsz elbucszni az anyádtól?
— Mondjad azt neki, édesapám, hogy bevezényeltek a távirászk-iskolába s hogy pár hónap múltán kapok csak szabadságot.

Most egy asszony lépett a szobába. A szeme könnyben uszott, odament Grünwald önkéntes urhoz és meg akarta csókolni a kezét. Amikor azt riadtan elhuzta az önkéntes, hirtelen és elszánt mozdulással felágaskodott és megcsókolta a hosszú, sovány fiu arcát.

— De kérem...
— Én a Markos Károly felesége vagyok, Grünwald ur és sohasem fogom elfelejteni, hogy ön az uram helyett elment a harctérre...

Az öreg Grünwald tágranyilt szemmel tekintett a fiára. A tágranyilt szemét lassacskán elfutotta a könny.

4.

Este, a bucsuvacsorán Grünwald Jóska önkéntes, olyan hanyag eleganciával és olyan könnyedén, mintha Herczeg Ferenc írta volna meg őt s novellahős lenne, világoskék atillás, aransujtásos huszár, úgy mondotta:
— Megnyertem a fogadást, fiuk, lám, mégis csak itt vagyok a murin!

Holott Grünwald József önkéntest nem Herczeg Ferenc írta, történetét nem a képzelem teremtette. Grünwald József: élt, talán még ma is él a Felvidéken s ez a történet szóról-szóra úgy történt vele, amint itt elmeséltem, mindössze azt az embert hívták másként, aki helyett Grünwald József elment a harctérre. Ha megkérdeznék, bizony tudna róla mondani egyetmást Ruttikay István a nyiregyházi görög-katolikus paróchián, meg a büdszentmihályi tanító: Garvay legényfia, egykori tizenegyes önkéntesek. És talán Tattay ezredes ur sem felejtette el a Grünwald Jóska nevét.

Grünwald József az olasz arcélre került, ahonnan súlyos lábsebbel hozták vissza a nyiregyházi barakba. A Piávénál sebesült meg.

(Itt a cenzura 13 sort törölt.)

Vajjon miért közölték a „keresztény“ lapok az árumintavásár zsidó iparosainak dicséretét? Hát azok is magyar iparosoknak számítanak? Vagy csak zsidó hirdetőknak?

Hajszálakat hölgyek arcáról, karjáról végleg kurtja feleséggel Pollák Sarolta kozmetikus, Budapest, VI., Andrássy-ut 88. „Miracle“ hajeltávolítószert szétkúldése utasítással. Szépségápolás. Szemölcsirtás. Fagykezelések.

HIREK.

— **A főünnepek istentisztelete.** A magyar zsidóság hosszú évek óta nem ülte meg oly mélységes áhitattal és alázatossággal az újévi ünnepet, mint az idei évben. A pesti hitközség valamennyi temploma és imaháza zsúfolásig megtelt ájtatos hívőkkel. A dohány-utcai templomban ott volt a fővárosi zsidóság színe-java. Ott láttuk Weiss Maniréd bárót, Benedikt dr.-t, a zsidó-kórház igazgatóját, Sándor Pál, Bródy Ernő, Pető Sándor képviselőket, Déri Ferenc alpolgármestert, Vita Emil és Kemény Géza fővárosi tanácsosokat és Körösi államrendőrségi tanácsost, akiket a hitközségi előljárók sorában helyeztek el. Az istentisztelet nagyszerűsége megfelelt a hívők ájtatosságának. Első nap Hevesi Simon főrabbi mondott a zsidóság jótékony szívére appelláló, óriási hatást keltő beszédet, második nap pedig Fischer Gyula dr. lelket rázó erővel rajzolta meg a hitelhagyók hitványságát és aljasságát.

— **Adományok.** E héten beérkezett hozzánk: *Fiúárvaház részére*: Rubinstein Farkasné 10 K, Feith József Soroksár 30 K, özv. Feithné Soroksár 20 K. — *Tetszés szerinti kiosztásra*: Feith József Soroksár 30 K. — *Leányárvaház részére*: Feith József Soroksár 30 K. — *A főrabbi özvegye részére*: Egy jótévő Szeged 100 K, Reiner Zsigmond Abádszalók 50 K, St. S. 200 K, özv. Rózsa Mártonné 50 K, Fodor Samu és neje Karcag 25 K, Erdős Dezsóné Békéscsaba 20 K, Fülöp József 20 K, özv. Wirné 5 K, Berkovits D. Dezső Dévaványa 50 K. — *Magyar zsidó hadifoglyoknak*: Gottlieb Imre Pápa (diákelőadás jövedelme) 90 K. — *Szentföldi nyomorgóknak*: Schlesinger Gyula 20 K, dr. Lemberger Ábrahám küld. Nyirbátor, Katz Ignácné és fia adom. 123.14 K, Hemberg Jónás Mezőtur 200 K, Menyasszony 100 K, Tauber Helén 45 K. — *Magyar zsidó főiskolai hallgatók részére*: Berkovits D. Dezső Dévaványa 50 K, Kiskunmadarasi orth. izr. hitk. Gerő József hitk. elnök utján 500 K, Spitz Jancsi gyűjt. 100 K. — *Rechtschaffen Sámuel hátrahagyott családjának*: Fodor Samu és neje Karcag 25 K, Reich Jenő 20 K, Blaner Jenő Szászberek 200 K, Kaufmann József Szászberek 50 K, Schwarcz M. Szászberek 50 K, Halász Szászberek 20 K, Kun Imre Szászberek 20 K, Kiskunmadarasi orth. izr. hitközség, Gerő József hitk. elnök utján 200 K. — *Goldberger Farkas hátrahagyott családjának*: Kiskunmadarasi orth. izr. hitk., Gerő József hitk. elnök utján 1300 K.

— **A pesti izraelita hitközség alkalmazottainak beszerzési csoportja.** A pesti izr. hitközség alkalmazottai a súlyos megélhetési viszonyok következtében válságos helyzetbe jutottak. A hivatalnoki élet minden terhével küzdve, másrészt azonban az állam és a törvényhatóságok által a közalkalmazottaknak nyújtott előnyök élvezete nélkül, valóságos küzdelmet folytatnak a mindennapi megélhetésért. A pesti izr. hitközség előljárósága már hosszabb idők óta a legnagyobb megértéssel és igaz melegséggel foglalkozott azzal a súlyos kérdéssel, hogy az alkalmazottak sorsán miként javíthasson. Legutóbb arra a meggyőződésre jutott az előljáróság, hogy ennek egyedüli módja, ha az alkalmazottak beszerzési csoportját oly mértékben támogatja, hogy annak tagjai a legszükségesebb háztartási cikkeket a lehető legolcsóbban szerezhetik be. A beszerzési csoport, mely különben már a háboru eleje óta feennáll, de eddigelé az alkalmazottak részére számottevő támogatást nyújtani képtelen volt, az előljáróság jóindulatára támaszkodva, teljesen reorganizálódott és bemutatta az előljáróságnak új szervezeti szabályzatát és bejelentette, hogy ügyei vezetésére új igazgatóságot választott. Az előljáróság határozottan kimondotta, hogy a beszerzési csoportot anyagi és erkölcsi támogatásban részesíti. A beszerzési csoport új működését immár megkezdette és első sorban a zsidó hűvekhez fordul támogatásért. Meg vagyunk győződve róla, hogy a hitközségi alkalmazottak kérése hitfeleiknél nem fog süket fülekre találni és hogy azok a tőlük megszokott melegséggel fogják a zsidó hitélet napszámait a mai

válságos időkön átsegíteni. A beszerzési csoport vezetőségének ideiglenes helyisége Budapest, VII., Sip-utca 12. szám alatt van. Ez alkalommal a vidéken lakó hitsorsosainkat is felhívjuk, hogy a beszerzési csoport élelmiszerbeszerzési akcióját tőlük telhetőleg támogassák. A csoport igazgatósága ezúton kéri fel a vidéki hitközségeket, hogy a csoport igazgatójával közölni szíveskedjenek, hol és miféle termékeket lehetne a csoport tagjai részére jutányos áron beszerezni.

— **Schiller Zsigmond temetése.** Szerda délután 4 órakor temették el a rákoskereszturi temető halottasházából az újságírói és művészvilág nagy részvétele mellett Schiller Zsigmond dr.-t, a „Pester Lloyd“ felelős szerkesztőjét. Temetésén résztvettek Székely Ferenc, Rákosi Jenő, Márkus Miksa, Bródy Lajos. Vészi József, a „Pester Lloyd“ fő-szerkesztője megható beszédben búcsúztatta a halottat. Kiemelte, hogy az elhunyt milyen rajongással csüngött a természetben és családján. De még ezeknél is és mindenekfelett jobban szerette a szabad sajtót. A liberálisizmusnak és haladásnak volt a képviselője. A sirnál Hevesi Simon főrabbi mondott gyászbeszédet.

— **Vallásoktatási tanfolyamok a fiatalság részére.** A budapesti V. kerületi Talmud Tóra és Imaházegyesület nemes terv kivételére vállalkozott. Nagy tudományú hitoktatók vezetése alatt tanfolyamokat rendez, hogy a kevés zsidótudású fiatalsággal megismertesse vallásunk szent hagyományait, imáink szépségeit, erkölcsünk tisztaságát. A zsidóság küzdelmes napjaiban vissza kell térni bölcsseink tanításához. Az új generáció csak úgy lehet érték a zsidóság számára, ha héber imádságainkat nemcsak recitálni tudja, hanem azok bensőségét átérzi, a zsidó multat megbecsüli és arra büszke lesz. A tanfolyamokra tizenhét évvel fiatalabb fiúk és leányok az Imaházegyesületnél szeptember 10-től kezdve beiratkozhatnak. A tanfolyamok ingyenesek.

— **Hevesi Ferenc első ünnepi beszéde.** Hevesi Simon dr.-nak, a pesti hitközség közbecsülésnek örvendő főrabbijának fia, Hevesi Ferenc rabbijelölt, újév napján a fásori fiúárvaházban lévő templomban mondotta első ünnepi beszédét a nagy nyilvánosság előtt. A költői szónoklat a hívőkben mély hatást keltett.

— **A Ferenc József Orsz. Rabbiképző Intézet** Bacher Vilmos Önképző Köre egy évi szünetelés után, f. év szept. 8-án ismét megkezdte működését. A tisztikar a következőképpen alakult: Elnök: Kohn Zoltán, titkár: Benoschofsky Imre, könyvtáros: Schleifer Jenő, pénztáros: Frenkel Jenő, ellenőr: Frenkel Dezső.

— **Hymen.** Szántó Renée (Budapest) eljegyezte Leitner György cégjegyző (Wien).

— **Jótékony színelőadás.** Weisz Terézke, Zilzer Vera és Strammer Lili úrleányok jótékony színelőadást rendeztek, melynek tiszta jövedelmét, 185 koronát, a Zsidó főiskolai hallgatók egyesületének adományozták.

— **Halálozás.** Hans Mór tisztviselő augusztus 28-án 57 éves korában elhunyt.

Az amerikai zsidóság egy új cionizmust teremtett.

Newyorki levelezőnk beszámolt arról a mozgalomról, mely az amerikai zsidóság kebelében keletkezett a cionizmussal kapcsolatban és mely élénk kifejezést nyert az utolsó londoni konferencián is. Az amerikai zsidóság gyakorlati észjárásával már régebben észrevette azt a lejtőt, melyre a cionista mozgalom politikai céljai tulzott hangoztatásával került és mely magában a cionista táborban is meghasonlással fenyegette az eddig egységes vezetőséget. Az amerikai zsidók tulnyomó része nem tudott megbarátkozni a cionisták tulzásaival, melyekkel a világ összes zsidóságát a „zsidó nemzetiség“ elismeré-

sére akarták kényszeríteni és mindazon zsidókat kirekeszteni törekedtek a tényleges palesztinai munkából, akik nem fogadták el a külön nemzetiség fogalmát: Ez a törekvés természetesen mély meghasonlást eredményezett a zsidóság ortodox, haladó és cionista része között, mely hovatovább a palesztinai munka megnehezítésére, sőt talán tényleges meggátolására is vezetett volna.

Az amerikai zsidók gyakorlati észjárásukkal gyorsan levonták e tüzások konzekvenciáit és kiküldöttjük, Brandeis Louis főbíró, a londoni konferencián őszintén és nyíltan kifejezést is adott aggodalmaiknak és ama óhajuknak, hogy a cionizmus a san-remói deklaráció után most már oly politikát folytasson, mely az összzsidóságnak is lehetővé teszi az aktív részvételt a Szent Föld újraépítése körül: *hagyjon fel a cionizmus a politizálással és csak gyarmatosítson.* Ez az ugynevezett „*cionista amerikanizmus*“ nagyfokú haragot keltett a cionista vezérek ama soraiban, melyek csökönnyösen ragaszkodnak a „nemzeti eszméhez“, de tagadhatatlan, hogy már a konferencián is oly eredményt ért el, mely a jövőre nézve áldásosabb, egyöntetűbb szervezkedés reményét nyújtja. Az amerikai zsidók tulnyomó része azon a nézeten van, hogy a cionizmus a san-remói határozattal elérte tulajdonképpen politikai célját: „a zsidó nemzeti otthon“ eszméjének nyílt elismerését az entente-államok részéről és így most már ideje, *hogy mint politikai mozgalom szűnjön meg.* Ez az amerikaiak szerint annyit jelent, hogy a cionizmust most már ugyszólván üzletszerűleg kell folytatni, azaz hogy a fősúlyt minden politikai viszály kizárásával Palesztina tetterős és áldozatkész ujjáépítésére, a gyarmatosítás minél előbbi gyakorlati kivitelére kell helyezni. Ez okból az összevetést át kell helyezni magába Palesztinába, míg a Palesztinán kívüli szervezetek, főleg a Londonban megmaradó kisebb iroda, kizárólagos feladata a pénzügyítés maradjon Palesztina gyarmatosítására. E felfogás szerint a cionista szervezkedés lassanként megszűnik egy zsidó-nemzeti mozgalom szervezkedése lenni és tisztán gyarmatosítási társulattá válnék, — oly felfogás ez, melyet tudunkkal az európai nem-cionista zsidó világ már régen oszt és mely lehetővé teszi az összes zsidók erős tömörítését a cionista köré. Palesztinában magában pedig erős, gyakorlati üzleti szelleműl áthatott oly szervezetre van szükség, mely a felépítés munkáját tényleg a modern kor gyakorlati eszközeivel veszi kezébe és hajtja is végre tisztán csak szakképzett férfiak segítségével. Az amerikanizmus kiinduló pontja és végcélja tehát, mely az európai zsidóság felfogásával is azonos, az összes erők koncentrációja, tekintet nélkül a közreműködni akaró lelkes zsidó tömegeknek a cionizmushoz való viszonyára.

NAPTAR.

Vasárnap, szept. 19, tisri 7, hétfő 8, kedd 9, (erev jóm-kippur), szerda 10, (Jóm-kippur—mázkir-nesomósz), csüt. 11, péntek 12, szombat 13. — Heti szidra: Háázinu (M. V. 32. f.). Háftoro: Vájdábér Dovid (Sám. II. 22. f.) — Szombat bejövele: 7 óra, kimenetele: 7 ó. 40 p.

PÁLYÁZATOK.

A győrszigeti talmud thóra-egylet keres azonnalra tanítót, ki kezdő gyermekeket chumis, rási és gemorora tanít. Fizetés havi 1000 korona és teljes ellátás. Gestetner Náthán, Győrsziget, Gyár-utca 12.

A tolecsvai orth. izr. hitközségben egy melámed kerestetik, aki képes Chumis, rási, tnách és gemorót alaposan tanítani. Javadalmazás a mostani megélhetési viszonyokhoz képest megegyezés szerint. Pályázók szept. 25-ig ajánlatukat és képesítésüket küldjék Főrabbihoz, Tolcsván.

A bonyhádi congr. izr. hitközség pályázatot hirdet népiskolai tanítói állásra. Pályázhatnak okl. férfitanítók, kik a német és héber nyelvben is jártassággal bírnak. Fizetés az 1913. évi XVI. t.-c.-ben biztosított javadalmazás, államsegéllyel kiegészítve, a felekezeti tanítók részére megállapított drágasági pótlék, törvény szerinti lakbér és a hitközségi jegyzőségért külön megállapítandó díjazás. Folyamodók sziveskedjenek kérvényeiket kor, előképzettség, családi állapot feltüntetésével alulírott iskolaszéki elnök címére betérjeszteni. Az állás azonnal betöltendő. Bonyhád, 1920. szept. 6. Dr. Eisenberg Bernát, iskolaszéki elnök.

A tabi Talmud Tóra Egyesület pályázatot hirdet egy betöltendő hitoktatói (melámed) állásra. Kötelessége az elemi iskolai tanulókat, valamint a tanköteles koron túli ifjakat rendszeres tnách, rási és gemoro oktatásban részesíteni, továbbá szombatokint felnőtteknek siur előadásokat tartani. Javadalmazás: lakás és étellemezésen kívül havi 600 K fizetés. Csak szigoruan vallásos előéletűek pályázzanak. Az állás ros-chódes chesváncor foglalandó el. Utiköltség csak a próbára meghívottaknak térítettik meg. Tab, 1920. szept. 5. Nobi Jakab, Talmud Tóra elnök. Kuttner Miksa, jegyző.

APRO HIRDETÉSEK

Rabbiszemináriumban jelesen érettségizett, tanításban jártas műegyetemi hallgató középiskolai tanulók pontos és lelkiismeretes correpetícióját elvállalja. Ginczler H., VIII., Szerdahelyi-u. 10., II. 6.

Izr. urileány, képesített zongoratanárnő, tanítást vállal, Üllői-ut 95., II. 63.

Szoba ebédkosztal zsidó férfi részére, Rákóczi-ut 23., II., 27.

Magános házvezető orth. vendéglő részére kerestetik. Schlesinger, Vilmos császár-ut 19.

Német nevelőnő, aki a háztartásban segédkezik, kerestetik. Takács, Röck Szilárd-u. 7.

Okleveles tanítónőt vagy nevelőnőt keresek fiam és leányom mellé, aki első és második polgárit előkészíti. Teljes ellátás, fizetés megegyezés szerint. Cim: Iczkovits Ferenc gépkereskedő, Tótkomlóson (Békés m.).

Keresek izr. tanárt harmadik gimnazista fiu előkészítésére, másik fiam érettségizett, ehhez megkívántatik perfekt német, francia, angol tudás. Zenéhez értő előnyben. Susitzky Márk, Nógrádkövesd.

Izr. özvegy asszonyt, ki a háztartás minden ágában jártas, perfektül főz, mindenleány mellett, felvétetik. Susitzky Márk, Nógrádkövesd.

Állami tanítónő elemi iskolai tanulók tanítását elvállalja. Fodorné, Akácfa-utca 37., II. 8. (*)

FiataleMBER, volt tisztviselő, izr., vagyonos, 120.000 korona jövedelemmel, nőül venné megfelelő család szolid, csinos leányt. Diskréció becsületszóra. Levelek „Törekvőnek 23“ a hirdetési osztályhoz, Kertész-utca 16.

Izr. nevelőnő, ki két leányomat negyedik polgárra előkészítené, felvétetik. Levelek Grosz Arminhoz, Jászsó-szentgyörgyre küldendők.

2 fiu részére lakást és rituális ellátást adok. Dr. Szántóné, VII., Péterfy Sándor-utca 22.

Férjhez adnám tökéletes intelligenciájú, kedves, bájos, babaszépségű hugomat 100.000 korona hozománnyal 26—32 éves, zsidó uriemberhez. Leveleket „Komoly 1648“ jeligén a hirdetési osztályhoz, Kertész-u. 16. Privát közvetítők is írhatnak.

Nagy nyomorban élő, sorsüldözött okl. ref. tanító, akit senkije sincs, akit senki sem pártol és aki semminő felekezetnek soha nem vétett, sőt egyesek emberszereteteért örök hálával tartozik, felkéri zsidó embertársait, legyenek oly kegyesek, őt anyagi és némi felső- és alsóruha segítésben részesíteni, hogy mint gyengébb szervezetű és rosszul táplált ember valahol falun álláshoz jusson mielőbb. Jóságos támogatást Kender-utca 13. a házfelügyelőhöz kérek N. K. névre.

Írógép, két aktaszekrény jutányosan eladó. Cim a kiadóban.

Brilliánsokat, aranyat, ezüstöt, ékszereket magas árban vesz

FRIEDLÄNDER ÁRMİN arany- és ékszerárúgyár, Budapest, VII., Dohány-utca 1/a. szám.

BANGÓ TANINTÉZET

Budapest, VI., Andrassy-ut 20
Feltétlen sikerrel készít elő vidéki magántanulókat is.
PROSPEKTUS. TELEFON 130-11.

Mindennemű zsákokat ajánl

FREUD HENRIK zsákkereskedő, Budapest, V., Géza-utca 5.

BUTORT minden igénynek megfelelő, készít és raktáron tart: Juhász Lajos műasztalos mester BUDAPEST, Szondy-u. 35. — Izabella-u. 83.

Amerikai rendszer az ékszerkereskedelem terén.

Rendkívül célszerű újítást léptetett életbe a kitűnő hírnevű Hellinger Henrik óras és ékszerész. A cég magánosoktól bizományba átvesz ékszerárut és műtárgyakat, melyeket a legkedvezőbb feltételek mellett áruba bocsát. Ezen újítással úgy az eladó, mint a vevő részére nagy előnyöket biztosít

HELLINGER HENRIK

IV., Türr István-utca 9. szám, félemelet (Váci-utca sarok).

Markovits Mór épületüveges.

Budapest, VII., Kazinczy-utca 14. sz. Elvállal mindennemű üvegezési munkákat.

Veszek és eladok butort, szőnyeget, függönyöket. LAX BUDAPEST, VII., Wesselényi-u. 58.

BOROLIN-SŐSBORSZESZ

Minőségileg minden versenyt felülmul, árban azonban legolcsóbb a

Kapható: ARMUTH MÁRK vezérképviselőnél, Budapest, VI., Nagymező-utca 22. Telefon 49-24.

Budapesti házak vétel vagy eladásával kérem bizalommal hozzám fordulni.

BERGER JÓZSEF, Aréna-ut 54. szám. Telefon: József 14-24.

Mosasson

Telefonhívásra kocsit küldünk.

Fiókok: II., Zsigmond-utca 9. VII., Csengery-utca 1.

8 nap alatt szállit!

Írógépeket

azonnal szállit, becsérél, szakszertően javit Eckstein Gyula írógép és írodabutor-telepe. Bpest, IV., Párisi-utca 1. I. Telefon: 126-06.

Jutazsákokat és papírfonalu zsákokat kipróbált minőségben ajánlok, minden célra, azonnali szállításra.

NAGEL ADOLF

Budapest, V., Arany János-utca 10.

Gyárak: V., Balaton-utca 18. — VII., Bulcsu-utca 9.

Telefon: 35-92, 104-10, 164-00, 112-79, 80-82.

Táviratcim: NAGELA.

Fiókok: BUDAPEST, FIUME, ZÁGRÁB, TRIEST, WIEN.

Kölcsönzsákok, kölcsönponyvák.

Poloskairtást,

lakástisztítást, festést, tapétázást szakszertően végez a VACUUM és SULFID VÁLLALAT R.-T. Budapest, VI., Dálnok-utca 11. Telefon: 4-91.

Törv. védve.

„FOTÓ”

.. fényképezési szaküzlet ..
Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 80.
Eladás nagyban és kicsinyben

KELETI J.

ortopédiai műintézete Bpest, IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

gyárt tökéletes technikai kivitelben: műlábakat, műkezeket sérvkötőket, háskötőket stb. Dus választék az összes betegápolási gumiarukban és műszerekben.

Patkány-, egér- Ratin Laboratorium

Bpest, Rottenbiller-u. 30.
irtó-bacillus: Ratin legbiztosabb irtószer. Prospektus ingyen!

Mielőtt rendelne, fűszer, gyarmatáru, déli-gyümölcsöt és gyertyát, kérjen árjegyzéket

STEIN BERNÁT cégtől, Vidékre postacsomagokban Budapest, IX., Ráday-utca 9. is szállit utánvét mellett.

ZSÁKOK erőpapírfonálból,

gabona, liszt, korpa, cukor és FALUDI ÉS ELEK minden egyéb termény részére, Budapest, V., Nagykorona-u. 22.

PAPIRSPÁRGA, ZSÁKZSINEG, Telefonszám: 82-37 és 175-80. Sürgőnycim; „SEGEL”.

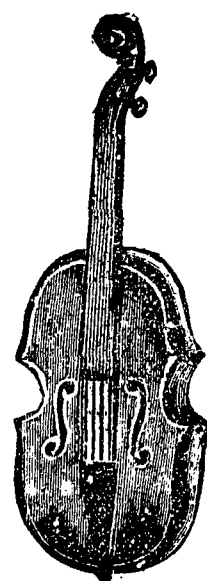
Fájós lábakra készit cipőket

GERŐ ADOLF FIA Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4.

Kürti-cipőkrém

a világ legjobb schevro-pasztája.

Kapható mindenütt.

STERNBERG hangszergyár

VII., Rákóczi-ut 60. (Saját palotájában.)

Amerikai és egyéb külföldi gyártmányu, világhírű zongorák és pianók. „Etoion” beszélőgépek tökéletesített új modelljei! Világhírű művészek teljes hanglemerek-repertoírja. Az összes hangszer a legfinomabb minőségben. Mesterhegedűk, gordonkák, fuvolák és tárogatók. Zenekari rézfúvós hangszerek, cimbalmok és harmóniumok. Bél-, selyem- és acélhurok. Saját húrtenőda gépezemre.